

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Wydział Architektury Wnętrz

Dzieło
i opis dzieła
streszczenie

Joanna Kulpa

Projekt urbanistyczno-architektoniczny
Sanktuarium Matki Bożej w Wardęgowie
jako miejsca aktywizacji społeczności lokalnej
w kontekście tradycji materialnej regionu

Promotor pracy projektowej: prof.
Lech Koliński

Promotor pracy pisemnej: dr
Hanna Faryna - Paszkiewicz,
wprowadzenie

Konsultant pracy projektowej:
ks. mgr Michał Napierała –
kustosz Sanktuarium Matki
Bożej w Wardęgowie

Warszawa 2021

1. Wprowadzenie

Studium badawcze w zakresie historii lokalizacji, funkcji i formy architektonicznej sanktuariów maryjnych ziemi lubawskiej

Na kartach historii Polski odnotowano liczne burzliwe i tragiczne okresy. Wiele wieków temu na terenie północnej Polski nad rzekami Drwęcą i Welem, gdzie pierwsze ślady pobytu człowieka odnotowano około 4000–1500 lat przed Chrystusem, znajdowała się kraina zwana ziemią Sasinów, dziś jest to ziemia lubawska. W tym okresie najliczniejszymi jej mieszkańcami byli poganie z pruskiego plemienia Sasinów. Był to waleczny, szanujący naturę, słynący z długowieczności i wierzący w wielu bogów lud.

W kulcie pogańskim miejscem sacrum – modlitwy były święte gaje, gdzie płonął wieczny ogień i dwa razy w roku składano ofiary. Czas obrzędów trwał nieustannie i związany był ściśle z cyklem przyrody. Ludność zbierała się w świętych gajach, biesiadowała, modliła się, a kapłani odprawiali swoje obrzędy. Z kultem pogańskim ściśle związane były pruskie baby¹. Utożsamiano je z osobami zakłętymi za jakieś przewinienie lub posągami bohaterów zaginionych na obczyźnie. Plemię Sasinów na ziemi lubawskiej założyło co najmniej trzy święte gaje: w Łąkach Bratiańskich (Lobnic), Lipach za Lubawą i Kurzętniku. We wspomnianych gajach znajdowały się głównie drzewa lipowe. Nie wolno było ich wycinać ani tam polować. Obszar owych gajów był ściśle wyznaczony i chroniony, ogrodzony płotem z ozdobnymi bramami. Pogańskimi przyczółkami kultu przed 966 rokiem były głównie święte miejsca, ale również świątynie zwane chramami², budowle mające ścisły związek z ośrodkami osadnictwa. Pogańska, drewniana świątynia określana była później jako kościół bądź cerkiew.

Historyczna ziemia lubawska była w tym czasie obszarem pogranicza pogańskich Prus i chrześcijańskiej Polski – terenem, na którym kultura pruska mieszała się z kulturą słowiańską. Biskup Chrystian jako pierwszy biskup misyjny Prus na ziemi Sasinów skutecznie nawracał Prusów na chrześcijaństwo. Od początku XIII wieku ziemia lubawska należała do Wielkiego Wodza Sasinów Surwabuno³, który za namową biskupa Chrystiana udał się do Rzymu. W 1216 roku, 18 lutego papież Innocenty III udzielił mu chrztu i potwierdził w dokumencie *Terra*

¹ Kolekcję bab pruskich z rejonu Hawy, tj. z Bronowa, Gałdowa, Mózgowa, Susza, można obejrzyć przed Muzeum Archeologicznym w Gdańsku od strony Motławy. Dwie znajdują się w Bartoszycach na skwerze, baba z Barcian – przy Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, posąg z Bratiana – na dziedzińcu Ratusza Staromiejskiego w Toruniu, jedna z bab jest też przy kościele w Prątnicy. Pruską babę znaleziono również podczas wykopalisk prowadzonych w Poganowie.

² Przedchrześcijański typ budowli sakralnej u Słowian, miejsce spotkań, modlitw, ceremonii i wróżb. Pierwotnie ich funkcję pełniły poświęcone kultowi drzew oraz siłom przyrody gaje.

³ Władcy grodu Lubawa.

Lubavia, że teren, z którego przybył, od tej pory będzie pod opieką Stolicy Apostolskiej⁴. Dokument papieża był pierwszym źródłem pisanim, w którym odnotowana była nazwa ziemi lubawskiej. Jej stolicą była Lubawa.

Zdaniem arcybiskupa Edmunda Piszczka, badacza historii Łąk Bratiańskich, jeszcze na początku XIII wieku pogaanie odprawiali swoje rytuały i składali ofiary. Spotkanie tradycji chrześcijańskiej z dawnymi tradycjami pogańskimi nastąpiło głównie na gruncie obrzędów domowo-rodzinnych. Kalendarz świąt oraz rocznych cykli zajęć rolników był zgodny z rytmem czterech pór roku. Interpretacja chrześcijańska spłotła się tu z pradawnymi zwyczajami. Na ogół zwyczaje te traktowane były przez Kościół bez wrogości przy jednoczesnym prowadzeniu akcji edukacyjnej zmierzającej do wyeliminowania elementów magicznych (czar, wróżb) czy ludycznych (zabaw). Bardzo powoli dokonywała się symbioza i splatanie nowego ze starym w inną rzeczywistość kulturową.

W XIII wieku całe Prusy zostały podbite przez chrześcijan, których ekspansją od około 1230 roku kierował zakon krzyżacki. W 1257 roku Lubawę w posiadanie objęli biskupi chełmińscy, którzy rządili tu około 500 lat. Stąd w herbie tego miasta biskup w mitrze z pastorałem. Oficjalną misją Krzyżaków była chrystianizacja Prus⁵, która nie zawsze miała charakter pokojowy. Proces ten początkowo opierał się na przekonywaniu, później na przymuszaniu do przejścia na wiarę chrześcijańską. Setki lat trwało wprowadzanie chrześcijaństwa na terenie całych Prus. Początki nowej religii były trudne, a niektóre pogańskie zwyczaje pozostały w tradycji. Wystarczy tu wspomnieć o polewaniu wodą w lany poniedziałek, puszczeniu wianków w noc świętojańską czy wróżbach andrzejkowych. Celem Krzyżaków było przyłączenie Prus do zachodniej cywilizacji, a następnie stworzenie jednego z najnowocześniejszych państw średniowiecznej Europy. Sprawność organizacyjna, szybkość i skala tworzenia nowego państwa były zadziwiające. Na zajmowanych przez siebie ziemiach (Prusy, ziemia chełmińska, Pomorze) wzniesli około 150 zamków⁶, w tym monumentalny zamek w Malborku⁷, oraz liczne kościoły. Głównym budulcem stała się czerwona cegła, a nie jak dotąd drewno. Gotycka architektura ze swoją okazałością na trwałe wpisała się w krajobraz miejski.

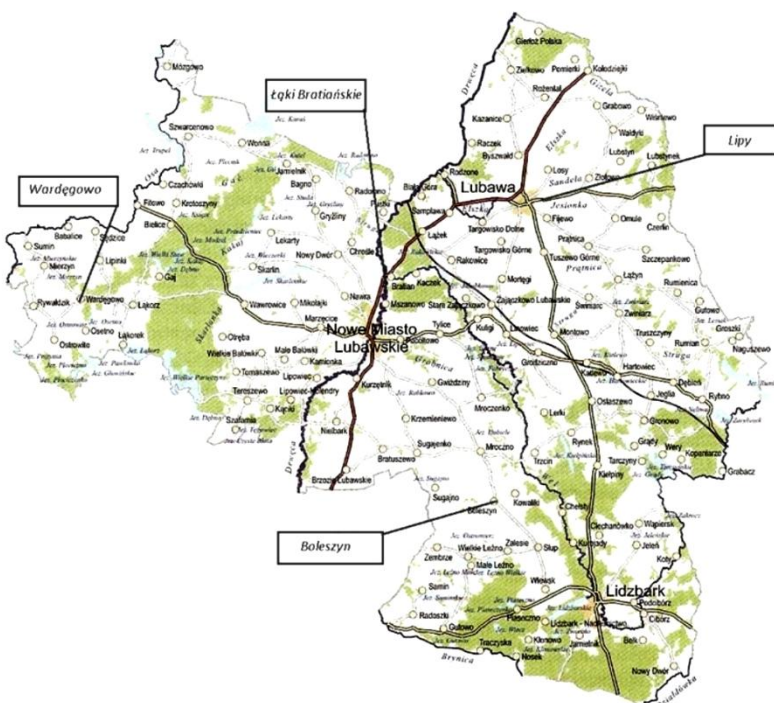
⁴ W 2016 r. przypadła rocznica 800-lecia przyjęcia chrztu przez dwóch pruskich rijkasów: Surwabuno (z plemienia Sasinów) i Warpodę (z ludu Warmów), którego dokonał papież w Rzymie.

⁵ 8 września 2016 r. w Olsztynie odbyła się konferencja pod hasłem „Polska 966 – Prusy 1216. Drogi chrystianizacji”. Spotkanie historyków zorganizował Ośrodek Badań Naukowych i Parafia Archikatedralna w Olsztynie. Okazją była 1050. rocznica chrztu Polski.

⁶ Mirosław Garniec, Małgorzata Jackiewicz-Garniec, *Zamki państwa krzyżackiego w dawnych Prusach. Powiśle Górne Prusy Warmia Mazury*, Studio Wydawnicze ARTA Mirosław Garniec, 2009.

⁷ Największa zachowana gotycka twierdza w Europie. Prawdopodobnie podczas jej budowy zebrano wszystkie kamienie w promieniu 30 km.

Polska przyjęła chrzest ponad tysiąc lat temu, a za jego datę przyjmuje się 966 rok. Od tamtego czasu zbudowano tysiące świątyń, powstały liczne miejsca kultu – sanktuaria tłumnie odwiedzane przez pielgrzymów. Warunki geograficzne i historyczne sprawiły, że na terenie Rzeczypospolitej wytworzyła się mozaika narodów i religii. Zawsze jednak najważniejsza i najbardziej rozpowszechniona była wiara katolicka. Na ziemiach Prusów, w granicach obecnego województwa warmińsko-mazurskiego, rozwinął się kult Matki Boskiej. Tutaj właśnie czczona była w szczególny sposób. Przez stulecia stanowiła spoiwo narodu, który poprzez nią szukał swojej tożsamości. Jej objawienia przyczyniły się do rozwoju chrześcijaństwa. Dziś ich miejsca należą do duchowego dziedzictwa i są ośrodkami ruchu pielgrzymkowego. Sanktuaria nie powstawały w miejscach wskazanych przez człowieka. Sama Maryja wybierała czas i miejsce, by objawić swą obecność. Na ziemi lubawskiej ukazała się w pogańskim świętym gaju w miejscowości Łąki Bratiańskie koło Nowego Miasta Lubawskiego, w świętym gaju w Lipach koło Lubawy, Boleszynie koło Lidzbarka Welskiego oraz Wardęgowie. Zostało to odnotowane w spisany w latach 1880–1902 *Słowniku geograficznym Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*.

Mapa 1. Sanktuaria na terenie ziemi lubawskiej

Źródło: Falkowski Jan, *Ziemia lubawska: przyroda, historia, osadnictwo, społeczeństwo, gospodarka*, Toruń 2006

Ziemia lubawska rozciąga się na obszarze północno-wschodniej Polski, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. W jej granice wchodzi cały powiat nowomiejski z Nowym Miastem Lubawskim, zachodnia część powiatu iławskiego z Lubawą oraz północne

gminy powiatu działdowskiego z Lidzbarkiem Welskim. Na ziemi Lubawskiej, która w historii przynależała do różnych narodów, wykształciła się odrębność kulturowa. Mieszkańcy tego regionu posługiwali się językiem polskim oraz lubawskim dialektem – gwara, pielęgnowali od wieków swoje miejscowe wierzenia oraz świąteczne, weselne i pogrzebowe zwyczaje. Dzięki nim podkreślali swoje przywiązanie do małej ojczyzny. W 1938 roku powstało opracowanie strojów ludowych ziemi lubawskiej.

Ważną rolę w codziennym życiu mieszkańców ziemi lubawskiej odgrywały i odgrywają wszelkie prace związane z rolnictwem. W kalendarz imprez regionalnych wpisały się na stałe parafialne odpusty, dożynki, festyny oraz jarmarki, które poprzez zabawę i wspólne spędzanie czasu umożliwiają przekazywanie, w atrakcyjny sposób, bogatej spuścizny kulturalnej regionu. Wciąż można tu spotkać wyroby kowalskie i kowalstwa artystycznego, stolarskie, garncarstwa użytkowego oraz artystycznego – ceramiczne zdobione motywami lubawskimi, wyroby rogownicze – wytwarzane z rogów i znalezionych w lesie poroży, wikliniarstwa artystycznego i użytkowego. Na terenie ziemi lubawskiej widać głównie średniowieczną architekturę obronną, sakralną, obiekty architektury świeckiej i sztukę figuralną, związaną z kultami oraz tradycjami religijnymi. To region z dużą liczbą gotyckich kościołów murowanych z czerwonej cegły na kamiennej podmurówce, przydrożnych kapliczek i cmentarzy związanych z pielęgnowaniem rodzimych tradycji chrześcijańskich.

Stowarzyszenia i liczne organizacje działające na tym terenie odgrywają znaczącą rolę w budowaniu tożsamości społecznej, której filarem są tradycje. Umacniają poczucie przynależności do regionu poprzez kultywowanie swoistych dla niego zwyczajów. Promują wiedzę o regionie i tworzą jego wizerunek, prowadzą rozbudowę infrastruktury turystycznej, kulturowej oraz rekreacyjnej. Należą do nich: Nowomiejskie Towarzystwo Kultury, LGD Ziemia Lubawska, Towarzystwo Miłośników Ziemi Lubawskiej oraz muzea: Muzeum Ziemi Lubawskiej w Nowym Mieście Lubawskim, Muzeum Lokalne w Łąkorzu, Muzeum Ziemi Lubawskiej w Lubawie, Muzeum Etnograficzne im. Edwarda Klemensa we wsi Jeleń, Muzeum Pożarnictwa w Lidzbarku Welskim. W 2016 roku obchodzono jubileusz 800-lecia przyjęcia chrztu przez mieszkańców Lubawy i ziemi lubawskiej.

2. Dzieło i opis dzieła

Wardęgowo położone jest w województwie warmińsko-mazurskim w gminie Biskupiec Pomorski. Miejscowość ta należy do rzymskokatolickiej parafii św. Jakuba Apostoła w Ostrowitem, w diecezji toruńskiej. Znajduje się tu uważane za najbardziej kameralne w północnej Polsce sanktuarium maryjne. Usytuowane jest na skraju wsi, wzdłuż drogi gminnej Biskupiec Pomorski – Jabłonowo na działkach o numerach 210, 211, 212, 213, obręb 0009, powiat nowomiejski, gmina Biskupiec Pomorski. Dzieje kultu Matki Boskiej Wardęgowskiej⁸ związane są z objawieniem Najświętszej Pani w 1719 roku. Ukazała się ona jedenastoletniemu Andrzejowi⁹ w czasie wypasania przez niego bydła, a w miejscu objawienia wybiło źródło. Odtąd licznie przybywają tu pielgrzymi, by napić się wody uważanej za cudowną i prosić o łaski dla siebie i bliskich. Wota¹⁰ umieszczone w wardęgowskiej kaplicy świadczą o licznych uzdrowieniach.

To miejsce święte o wyjątkowym znaczeniu kultowym związanym przede wszystkim z funkcją pielgrzymkową. W 1957 roku proboszcz ks. Jan Chmielecki, zabiegając o ożywienie tego miejsca kultu, wielokrotnie występował do kurii biskupiej w Pelplinie z wnioskiem o wybudowanie przy wardęgowskiej kaplicy domu dla księży. Wydano jednak negatywną decyzję w tej sprawie. Starania te kontynuował obecny kustosz ks. Michał Napierała, który zainicjował stworzenie założenia sanktuaryjnego. I tak powstała moja koncepcja projektu urbanistyczno-architektonicznego Sanktuarium Matki Bożej w Wardęgowie jako miejsca aktywizacji społeczności lokalnej w kontekście tradycji materialnej regionu. W wyniku analizy potrzeb lokalnej ludności i pielgrzymów podjęto decyzję, że sanktuarium będzie pełniło nie tylko funkcje religijne, ale i świeckie. Będzie służyć utrwalaniu wiary i tradycji. Projekt obejmuje budowę obiektów pełniących funkcje duszpasterską oraz społeczną, nastawionych na obsługę pielgrzymów oraz turystów, aby istniała możliwość rozwoju tego miejsca także poza typowymi ceremoniami kultowymi. Proponowane rozwiązania mają na celu stworzenie ram dla aktywnego życia społeczno-religijnego z wyeksponowaniem wyjątkowości wardęgowskiej kaplicy. Przedmiotem opracowania jest projekt koncepcyjny założenia sanktuaryjnego wraz z infrastrukturą techniczną. Należą do niego następujące obiekty:

⁸ Figura przedstawia Madonnę odzianą w białą suknię i okrytą niebieskim płaszczem. Na prawej ręce Maryja trzyma Dzieciątko Jezus, które ma rączkę wyciągniętą w geście błogosławieństwa. W lewej ręce Bogarodzicy znajduje się berło. Matka Boża stoi na kuli, zaś stopami miażdży węża.

⁹ Chłopcu pochodzącemu z rodziny nawróconych na katolicyzm luteran.

¹⁰ Wota religijne to symboliczne przedmioty wiążące się z określoną intencją modlitwy lub jej wysłuchaniem.

- wardegowska kaplica z 1946 roku¹¹ (budynek pod opieką konserwatora),
- ołtarz polowy z 2008 roku,
- drewniane zadaszenie studni,
- budynek gospodarczy z lat 80. ubiegłego stulecia,
- pomnik „Dąb Wiary”¹².

Fotografia 1. Teren sanktuarium objęty opracowaniem projektowym, istniejące obiekty (fot. Joanna Kulpa)

W ramach założeń projektowych planuje się rozebranie ołtarza polowego, drewnianego zadaszenia studni i budynku gospodarczego. Projekt zakłada stworzenie obiektów wokół istniejącej XX-wiecznej kapliczki, jak również opracowanie funkcji stref i komunikacji między nimi. Całość stworzona będzie w oparciu o zatwierdzony przez kustosza kalendarz liturgiczny związany z odbywającymi się tu cyklicznie od wiosny do jesieni uroczystościami:

- droga krzyżowa (Wielki Tydzień – marzec/kwiecień),
- nabożeństwa majowe maryjne (maj),
- zlot motocyklowy (czerwiec),
- odpust (Zielone Świątki – czerwiec),

¹¹ W latach 1939–1941 na zgliszczach starej kaplicy, dzięki darowiźnie hrabiego Joachima Alvenslebena i zaangażowaniu miejscowych rolników, udało się zbudować nową świątynię murowaną z cegły i otynkowaną, na kamiennej podmurówce. Prostokątna bryła kaplicy o dł. 13,5 m to korpus z pseudotranseptem i półkoliście zamkniętym prezbiterium. Od frontu do korpusu przylega kruchta wejściowa. Ściany boczne korpusu są trójosiowe, w transepcie zaś dwuosiowe. Osie wyznaczone przez otwory okienne zamknięte są półkoliście. Kaplica kryta jest dachem dwuspadowym osobnym dla korpusu, transeptu i kruchty (dachówka karpiówka ułożona w koronkę). Zadaszenie prezbiterium jest półkoliste, wykończone blachą z miedzi. Wnętrze kaplicy przykrywa płaski, drewniany strop. Kaplica jest pod wezwaniem Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny.

¹² Pomnik – kamienny postument z postacią św. Jana Pawła II ufundowany przez dzieci komunijne w 2011 roku.

- święto Matki Bożej Zielnej (15 sierpnia),
- niedzielne msze plenerowe (od wiosny do jesieni),
- niedzielne msze w kaplicy (od wiosny do jesieni).

Podstawę opracowania założenia sanktuaryjnego stanowią:

- wypis z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- mapa geodezyjna do celów projektowych – skala 1:500,
- inwentaryzacja powierzchni objętej opracowaniem – obszar 15,9 ha,
- inwentaryzacja istniejących obiektów,
- inwentaryzacja zieleni,
- program użytkowy i funkcjonalny projektowanych obiektów, zgodny z kalendarzem liturgicznym odbywających się tu cyklicznie od wiosny do jesieni uroczystości, uzgodniony z kustoszem sanktuarium ks. Michałem Napierałą,
- zgoda Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie (obszar sanktuarium jako teren przylegający do zabytku jest pod opieką konserwatora).

Koncepcja zagospodarowania terenu zakłada podział na strefę profanum i sacrum. Projekt zatem obejmuje budowę obiektów wykorzystywanych na praktyki religijne, ale też na cele świeckie, społeczne – wydarzenia i uroczystości związane z życiem wsi, na przykład kursy rzemiosła regionalnego, spotkania rolników, kobiet z koła gospodyń wiejskich, strażaków czy członków miejscowego stowarzyszenia

W strefie profanum znajdują się:

- parterowy budynek z poddaszem użytkowym o funkcji społecznej:
 - parter – gastronomia, handel/sklepik na dewocjalia, toalety,
 - poddasze – siedziba Stowarzyszenia Ochrony Przyrody i Dziedzictwa Kulturowego dla Ostrowitego i Okolic „Iskra Wzajemności” oraz Dom Pielgrzyma;
- plac zabaw dla dzieci,
- polana,
- parking,
- alejki, drogi – komunikacja,
- brama główna.

W strefie sacrum przewiduje się:

- ołtarz polowy (zakrystia, nisza dla księży i chóru, ławki przed ołtarzem),
- parterowy dom plebana z częścią parkingową (hol, sala spotkań, jadalnia, kuchnia, pomieszczenie biurowe, toaleta, magazyn, pomieszczenie techniczne),
- krużganki z drogą krzyżową,
- kapliczka im. św. Jana Pawła II,
- budynek zadaszania studni,
- alejki, droga – komunikacja,
- ogrodzenie,
- bramy.

Obszar sanktuarium obejmuje teren o łącznej powierzchni 15 865 m².

Tabela 1. Zestawienie powierzchni sanktuarium w Wardęgowie (%)

1.	Powierzchnia działki	100 %	15 865,00 m ²
2.	Powierzchnia zabudowy projektowanych budynków (z przejściami i zadaszzeniami)	6,5%	1028,18 m ²
3.	Powierzchnia zabudowy istniejącego budynku – kaplica	0,5%	84,80 m ²
4.	Powierzchnia komunikacji, miejsc postojowych i innych terenów utwardzonych	15,3%	2423,50 m ²
5.	Powierzchnia pozostała – tereny biologicznie czynne, zieleń	77,7 %	12 328,52 m ²

Całe założenie sanktuaryjne skupione będzie wokół osi – drogi prowadzącej od bramy głównej na wschodzie, przez bramę otwierającą sacrum, do ołtarza polowego na zachodzie. Polana w strefie profanum ma być miejscem na odbywające się w Wardęgowie sakralne i świeckie uroczystości plenerowe. Ta przestrzeń przeznaczona będzie na wydarzenia lokalne oraz rodzinne i integracyjne pikniki. Zaprojektowany plac zabaw dla dzieci stanie się miejscem spotkań najmłodszych. W strefie profanum znajdzie się obiekt o funkcji społecznej i parking. Program użytkowy budynku przewiduje stworzenie kuchni, stołówki, która może pełnić również funkcję sali spotkań, sklepiku z dewocjonaliami i pamiątkami oraz toalet. Na piętrze przewidziana jest siedziba Stowarzyszenia Ochrony Przyrody i Dziedzictwa Kulturowego oraz Dom Pielgrzyma. Budynek o funkcji społecznej połączony będzie z bramą otwierającą strefę

sacrum. Na wprost niej usytuowany zostanie ołtarz polowy, a przed nim ławki. Po prawej stronie ołtarza znajdzie się zadaszenie studni, a po lewej stronie – zadaszone przejście prowadzące do drogi krzyżowej i domu plebana. W budynku plebana z poddaszem użytkowym zorganizowana będzie przestrzeń dla księży. Na parterze planuje się usytuowanie sali konferencyjnej, na przykład na spotkania dekanalne księży, kuchni, pomieszczeń biurowych, toalet i magazynu z pomieszczeniem technicznym. Poddasze przeznaczone zostanie w przyszłości na ewentualną adaptację na mieszkanie kustosa. Od strony południowej, w strefie sacrum znajdzie się zadaszona, podzielona na 14 stacji droga krzyżowa. Pośrodku niej będzie istniejący pomnik „Dąb Wiary” im. bł. Jana Pawła II. Pierzeję wschodnią zamknie tylna ściana budynku o funkcji społecznej i brama wejściowa, w której wydzielone zostanie pomieszczenie dla księdza przyjmującego intencje mszalne oraz miejsce pamięci i wdzięczności dla darczyńców. Po prawej stronie bramy znajdzie się niewielka kapliczka im. Jana Pawła II. Wszystkie obiekty zamykać się będą w rzucie prostokąta, połączone ze sobą alejkami umożliwiającymi przejścia. Kierunki przemieszczania się celebransa i służby liturgicznej zostaną dostosowane do nabożeństwa drogi krzyżowej i liturgii mszy świętej. Na placu wokół drzew, w strefie sacrum, znajdą się dodatkowe ławki w formie okręgów. Zapewnione będą także niezbędne warunki dla osób niepełnosprawnych, w szczególności poruszających się na wózkach inwalidzkich. Obiekty znajdujące się na terenie sanktuarium przewidziane do rozbiórki to: ołtarz polowy z 2008 roku, drewniane zadaszenie studni, budynek gospodarczy z lat 80. ubiegłego stulecia.

Rysunek 1. Zagospodarowanie terenu sanktuarium

Budynki wyposażone są w następujące instalacje:

- instalację elektryczną – istniejące zasilanie siecią elektroenergetyczną obiektu,
- kanalizację – istniejące przyłącze kanalizacji sanitarnej,
- ujęcie wody – istniejące przyłącze wodociągowe,
- CO – zasilane z pompy ciepła,
- wentylację grawitacyjną – toalety,
- wentylację mechaniczną – kuchnie,
- rozwiązania dla osób niepełnosprawnych: podjazdy, toalety, przejścia,
- system ochrony przeciwpożarowej,
- oświetlenie ewakuacyjne,
- instalacje elektryczne i sanitarne – według projektu branżowego.

Odrowadzenie wód opadowych odbywa się projektowanym przyłączem. Gromadzenie odpadów zlokalizowane jest w strefie parkingowej domu plebana. Drogę przeciwpożarową stanowią trzy drogi dojazdowe do posesji – droga do domu plebana, główna droga prowadząca do ołtarza polowego i droga wiodąca do wardęgowskiej kaplicy. Drogi pożarowe oznakowane są według zasad określonych w PN.

Obiekty na terenie sanktuarium pełnią różne funkcje. W strefie sacrum są częściowo otwarte. Materiały do ich wykończenia są zatem trwałe i odporne na zmienne warunki atmosferyczne. W tym założeniu dużą rolę odgrywa kolorystyka. Dobrana paleta barw inspirowana jest naturą, tak by kojarzyła się ze spokojem i harmonią. Dominuje szary kolor elewacji budynków uzupełniony drewnem, kamieniem i otaczającą zielenią. Zastosowano drewno dębowe (elementy konstrukcyjne, elementy wykończenia elewacji, bram, ogrodzenia, stolarka okienna i drzwiowa) oraz granit (elementy przejść, dróg oraz mebli). Wykorzystane materiały lokalnego pochodzenia podkreślają prostą formę i naturalnie wpisują się w architektoniczny krajobraz regionu.

Do oświetlenia małej architektury i ciągów pieszych oraz obiektów na terenie sanktuarium wykorzystane są oprawy LED pojedyncze i grupowe – ścienne, ziemne i sufitowe. Dostosowane są one do funkcji poszczególnych stref. Oprawy posiadają sensory ruchu i czujniki zmierzchu ze sterowaniem uzależnionym od pory dnia. Daje to możliwość włączania oraz wyłączania światła w określonym czasie względem wschodu lub zachodu słońca. Alternatywnie zastosowane są programatory czasowe, które umożliwiają tworzenie schematów świetlnych. Cały obiekt wyposażony jest w oświetlenie awaryjne i ewakuacyjne – lampy LED

z piktogramem. Oświetlenie spełnia normy określone w PN. Projekty detali obejmują: projekt rzygacza nad słupem podpierającym zadaszenie drogi krzyżowej, projekt odprowadzenia wody w zadaszeniu studni.

Konsultacje i analizy przedstawionych rozwiązań odbywały się z kustoszem sanktuarium ks. Michałem Napierałą na każdym etapie koncepcji. Budynek wchodzący w skład założenia sanktuarijnego, ich prosta architektura i forma nawiązują do otoczenia i lokalnej tradycji budowania. Projekt został opracowany zgodnie z wytycznymi Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie i był przez niego osobiście konsultowany i zaakceptowany. Obecnie projekt jest w fazie koncepcyjnej. Prowadzone są też działania kustosa i rady parafialnej mające na celu pozyskanie funduszy na jego realizację. Złożono także wniosek na dofinansowanie projektu przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Projektowane obiekty nie będą miały ujemnego wpływu na środowisko i nie stanowią rodzaju inwestycji zaliczanej do szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi lub mogących pogorszyć stan środowiska w rozumieniu przepisów Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14.07.1998r.

Rysunek 2. Wizualizacja strefy sacrum i profanum